

Grayson Perry in Bonnefantenmuseum Maastricht

NIETS IS ZOMAAR WAT HET LIJKT

Grayson Perry is van enfant terrible van de kunstwereld uitgegroeid tot 'national treasure' in Engeland. Tijd dus, moet het Bonnefantenmuseum in Maastricht hebben gedacht, voor een voorzichtige introductie van zijn werk in Nederland. Want dat is de tentoonstelling 'Hold your Beliefs Lightly': een samenvatting van zijn werk, beginnend bij zijn cheeky vazen: de ene keer cartoonesk getekende idolen van vrouwelijkheid, dan weer een scherp commentaar op de consumerende mens. In het glazuur: uitgeknipte krantenadvertenties. Dit is het werk waarmee hij beroemd werd als een tegendraads vazenkunstenaar, een rol die innig verweven is met zijn vrouwelijk alter ego Claire.

Machteld LEIJ

Keurig gedaan, maar het mist de grootste bravoure van de tentoonstelling 'The Tomb of an unknown Craftsman' in het British Museum in 2011. Natuurlijk was dat ook de ideale plek, in de schatkamer van de koloniale geschiedenis van het ooit zo grote Britse rijk, waar wordt geworsteld met die postkoloniale erfenissen. Koren op de molen van Perry. Geef hem maar handwerk, kunst die doet denken aan outsider art, kunst van de onbekende ambachtsman, kunst uit verre oorden of voorbije geschiedenissen. In Maastricht

Zijn, of zo je wilt haar potten zijn bijtende commentaren op de samenleving, op de kunstwereld, op de stereotiepe manier waarop jongetjes worden opgevoed om stoer te sleutelen aan motoren

staat het slotakkoord uit die tentoonstelling: een gietijzeren schip, behangen met flessen vol pigmenten, een opschrift uit het Oude Griekenland, maskers uit Afrika, en hijzelf op de motorfiets. In de tombe zou een oude handbijl liggen, een ode aan de naamloze ambachtslieden. De sculptuur is een allegaartje van culturen als grafgift, een viering van wat ooit was.

In een soortgelijke bruine aardkleur goot Perry een Afrikaanse oermoeder, omhangen met hologige kinderen, op sterven na dood, vol tassen en spullen om een moeizaam mensenleven te leiden. Haar tegenhanger, een mansfiguur, is agressiever en lichter beladen: geweren draagt hij, en een iPod. Zijn hond lijkt wel Etruskisch. De vrouw heeft het beduidend zwaarder dan de man. Perry bedoelde het als feministisch statement. Maar wat hen echt zo goed maakt, is dat ze modern en eeuwenoud tegelijk zijn. Ze wortelen in heden en in de toekomst. Die tentoonstelling in 2011 was een perfect melancholieke blik op kunst van el-

Grayson Perry, 'A Perfect Match', 2015, courtesy the artist, Paragon Press & Victoria Miro, Londen

ders, artefacten uit verre verledens. Het was een meeslepend spel met de klassieke inrichting van een volkenkundig museum, maar dan met kunst die persoonlijk was, satirisch, gevoelig, hedendaags en oeroud tegelijkertijd.

POTTENBAKKEN

In 2003, toen keramiek nog als hoogtepunt van oubolligheid gold, won de travestiet en vazenkunstenaar de Turner Prize. Eén van zijn vazen uit die tijd tettert triomfantelijk: "Pottenbakken is de nieuwe videokunst". Je hoort hem erbij denken: "eat your heart out, criticasters!" Zijn, of zo je wilt haar potten zijn bijtende commentaren op de samenleving, op de kunstwereld, op

de stereotiepe manier waarop jongetjes worden opgevoed om stoer te sleutelen aan motoren. Wat vrouwelijk is, is mannelijk, wat de norm is, is niet normaal, vindt Perry. Claire nam de prijs in ontvangst: korte blonde bob, stralende babyblauwe ogen en een roze babydoll, met piemels erop geborduurd.

Zijn kritiek op die kunstwereld die altijd maar achter het allernieuwste concept aan holt, zijn jeugd in een wereld die al te stringent in tweeën gedeeld is, het inzicht dat religies de bron zijn van zoveel ellende, alles komt samen in bevrijdende oplossingen met een onbedwingbare behoefte om jezelf en niemand te serieus te nemen. "Vote Alan Measles" – zijn geliefde teddybeer – "for God", juicht een van zijn wandtapijten. Veel ge-

zonder dan Allah of God, het scheelt zo weer oorlog. Maar de beer is omgord met een bomgordel, omgeven door ayatollahs, gevechtsvliegtuigen en een oorlogzuchtige Claire. Alan Measles lijkt misschien wel schattig, maar onderschat hem niet. Hij hoort weliswaar in de zoete roze wereld van Claire, maar niets is zomaar wat het lijkt.

Het Bonnefantenmuseum heeft Claires jurken, een keurig deux pièce, een babydoll in zuurstokroze met prachtig geborduurd piemels, uitgesteld. Foto's bewijzen dat de kunstenaar ze droeg. Leuk intermezzo, maar net iets te veel Madame Tussaud. Nee, dan liever zijn recente wandkleden. De onvolprezen 'Walthamstow Tapestry' toont de opkomst en ondergang van de moderne mens, gedefinieerd door producten en merken. Engeland is een klassensamenleving, nog altijd, en dat gegeven eist de laatste jaren flink zijn aandacht op. Hij is niet de enige, denk aan de generatie onder hem, mensen als Jeremy Deller die sociale geschiedenis en het arbeidersmilieu omhelst.

ESSEX EVERYWOMAN

Perry is de ongekroonde koningin van de middenklasse. Hij bedacht het epos van Essex-meisje Julie Cope. Haar leven is het onderwerp van een tapijtenreeks. Julie staat voor de Essex Everywoman, en in wezen zijn eigen moeder, volgens hem typische middenklasse met de wil om het eigen niveau te ontstijgen. Julie werd geboren tijdens de watersnoodramp in 1953 die ook in Engeland plaatsvond, groeide op in het hippietijdperk, trouwde met een working class hero, dol op bier, om uiteindelijk te eindigen in de armen van Rob, upper middle class, ze herkennen aan het glas wijn waarmee Perry hem afbeeldde. Zo drekt Perry zijn textiel in klassensymboliek. Als ze dan verongelukt, aangereden door een pizzakoerier (al eerder stierf een van Perry's protagonisten in een onzinnig verkeersongeluk), bouwt Rob haar een eerbetoon: een huis als de Taj Mahal. En jawel, Julie's House is daadwerkelijk gebouwd, midden in Essex, ontworpen door Perry.

In het hart van de expositie draait een documentaire over de bouw van het huis. Het gebouw is een vreemde luchtweerspiegeling in het groene landschap, als een eeuwenoud Aziatisch heiligdom, een Noorse kerk met een zilveren Julie op de nok in plaats van een kruis en rondom groen betegeld met zwangere Julies. Ontroerend om de vreugdetranen van de kunstenaar te zien als hij het voltooid huis bekijkt. En natuurlijk is het onmogelijk om het huis binnen de museummuren te krijgen, maar waarom niet meer schetsen getoond, waarom geen maquette? Zo'n documentaire als klapstuk is een teleurstellend surrogaat. Zelfs al heeft de kunstenaar de allure van een popster, uiteindelijk moet het toch om de kunst gaan.

Grayson Perry, 'Hold your Beliefs Lightly' tot 5 juni in Bonnefantenmuseum, Avenue Céramique 250, Maastricht, NL. Open di-zo van 11-17 u. www.bonnefanten.nl

'Might as Well' in Nest Den Haag

DE ROL VAN MACHT IN DE MAATSCHAPPIJ

Er rolt een tank door de straten van een gezagig Deens stadje. De motor gromt, het vehikel stoot rookwolken uit. De mensen op straat, allemaal in frisse zomerkleding, blank, welvarend en met hun smartphones in de aanslag, kijken toe. Niemand duikt weg, niemand zet het op een lopen. Zo reageer je, als je land niet in oorlog is, en je niets te vrezen hebt. Toch is zo'n tank agressief oorlogstuig en een genadeloos machtsmiddel. Had Köken Ergun zijn film 'Tanklove' in oorlogsgebied gemaakt, dan zou het publiek zich waarschijnlijk allang uit de voeten gemaakt hebben. Dat besef zet de film op scherp.

Met enige regelmaat kom je kunstenaars en curatoren tegen, die macht in al zijn complexiteit willen uitdiepen. Het is geen toeval, want kunst als habitat waar regels en wetten van de meerderheid niet zomaar worden omarmd, genereert ruimte voor de rol van criticaster. Nu is het Nest, de expositieruimte in Den Haag die met de groepsexpositie 'Might as Well' machtsvertoon of moreel verval bij machtsverschuivingen beproeft. Ronald Ophuis schildert de verloederding van de mores als verkrachtingscène tussen gevangenen in Birkenau ('Birkenau # 2', 2003). Toen een eerder, soortgelijk schilderij voor het eerst werd geëxposeerd, was de shock en de verontwaardiging groot. De publieke verontwaardiging is lang geleden geluwd. Maar hoe zit dat dan met het kwaad van nu, onthoofdingen, verkrachtigen, slavenhandel en aanslagen van nu? Ophuis legt het in

een filmpje haarfijn uit: als macht verschuift, ontstaat er een vacuüm in de moraal. En dat inzicht is van alle tijden. Terwijl de publieke aandacht verschuift naar nieuwe onmacht, nieuwe oorlogshaarden, is het oude kwaad van alle tijden.

BERLAGE

'Might as well' moet het hebben van verschuivingen. In economische ontwikkelingen bijvoorbeeld, van graanhandel naar schimmige optiehandel, zoals Zachary Formwalt betoverend aantoonde in de film die hij opnam in de Beurs van Berlage. Alles wordt gereduceerd tot cijfers, en daarmee ontstaat het idee van een markt in beweging. Vergelijkbaar met het medium film dat de illusie van beweging oproept. Traag filmt hij het interieur van de Graanbeurs, uitzoomend, in beweging, terwijl een lijzige stem de geschiedenis van Beurs, de opkomst van de economie en een staking van arbeiders schetst. Prachtig werk, en zo gelaagd dat het voor veel curatoren verleidelijk is om hem op te nemen in hun groepsexposities. Ze hebben gelijk: zijn beeldende films zijn inhoudelijk en gracieus tegelijkertijd, een ideale combinatie.

Bij Julika Rudelius zijn de zakenmannen in pak zelf het onderwerp. Ze filmde de blanke mannen van middelbare leeftijd in 2008. In een luisterrijk barok interieur fluisteren en flemen ze, spreken hun jonge kroonprinsen toe. Wees een leider, zeggen ze tegen de jongere versie van zichzelf. En: het gaat om de boodschapper, niet om de boodschap. Spindoctors zijn het, van het soort dat de touwtjes graag in handen houdt. Gretig zuigen de jongeren alles in zich op. Ze zijn de machthebbers van de toekomst, en die zal onveranderlijk zijn: andere man, zelfde principe. Rudelius schetst een eeuwenoud machtsblok, en lijkt ons te beloven dat dat zo blijft. Maar toch, dankzij crises, is er een omslag in het denken gaande: geld is niet

meer alles, het westen is niet meer vanzelfsprekend de morele, onbetwiste leider. Die mannen, die elkaar de macht toespelen, zullen steeds vaker de koek moeten delen.

WATERBALLET

Er zijn verschuivingen gaande, in de tijd waardoor je een kunstwerk anders gaat waarderen, maar ook in de kunstwerken zelf. Dat is ook de kracht van Fernando Sánchez Castillo, die twee riot-trucks met waterkanonnen filmde. In een elegant waterballet baltsen ze om elkaar heen. Normaliter gebruikt de politie ze om demonstranten te verjagen, maar het dwangmiddel blijkt ongekende lyrische kwaliteiten te hebben. En Franco, de verdwenen Spaanse dicta-

tor? Die gebruikt hij als deurstop. Zijn bronzen kop heeft er een ingedeukte neus van gekregen. Machtssymbolen kunnen in de handen van de juiste persoon omslaan tot satire of verleiding. Echt iets nieuws vertelt 'Might as well' niet. Maar intussen blijkt de realiteit waarnaar deze kunst verwijst, niet statisch te zijn. Als spelers het veld ruimen, blijken de spelregels toch te kunnen veranderen, zie Rudelius, zie Sánchez Castillo. Wie tussen de regels van deze expositie heen leest, ziet her en der een sprankje hoop opflikkeren. Niet revolutionair, wel belangrijk.

Machteld LEIJ

'Might as well' tot 8 mei in Nest, De Constant Rebequeplein 20B, Den Haag, NL. Open do-zo van 13-17 u. of op afspraak. www.nestruimte.nl

Köken Ergun, 'Tanklove', 2008